

Hjejlen

Årgang 28 • Nr. 3
December 2010

Dansk Ornitologisk Forening

Nordvestjylland

Hjejlen årgang 28 • nr.3 • december 2010

MEDLEMSBLAD FOR DANSK ORNITOLOGISK FORENING, NORDVESTJYLLAND

Ansvarshavende redaktør: Thorkil Brandt • Tindbæk Byvej 30, 8830 Tjele
8750 8040 • thorkilbrandt@mail.dk

Layout, grafik: Henning Christensen • kudos@post.cybercity.dk

Tryk: A. Søre-Knudsen • lyn@langsom.dk

For side : Tonny Ravn Kristiansen

Bagside: Søren Michelsen Krag

Oplag: 550 eks. ISSN 0903-9694

BESTYRELSE FOR DOF-NORDVESTJYLLAND:

Jan S. Kristensen (JSK) Gyvelvænget 161, 7730 Hanstholm
Formand 9796 2456 • oz1iil@tdcadsl.dk

Henriette Tøttrup Hansen (HTH) Savværksvej 14, 7870 Roslev
Næstformand 9759 7848 • henriemad@hotmail.com

Susanne Primdahl (SP) Bangsvej 15, 7850 Stoholm
Kasserer 9754 2261 • sus_primdahl@hotmail.com

Ole Lilleør (OL) Baldersvej 19, 8800 Viborg
Sekretær 8662 8032 • lilleor@gmail.com

Søren Michelsen Krag (SMK) Hesselbjergvej 29, 7900 Nykøbing M.
97751656 • jsmk@thisted.dk

Thorkil Brandt (TB) Tindbæk Byvej 30, 8830 Tjele
8750 8040 • thorkilbrandt@mail.dk

Lars Mogensen (LM) Østervangsvej 7, 8830 Tjele
8665 3614 • nial8830@yahoo.dk

Anni Ooppelstrup (AO) Bådsgårdvej 61, Hald - 7740 Højslev -
9753 8900 • a.e.oppel@vip.cybercity.dk

Thomas Buus Nielsen (TBN) Irisvej 20 - 7850 Stoholm -
6114 4186 • thomasbuusnielsen@hotmail.com

KONTAKTPERSONER:

Revisor: Karsten M. Andersen • **Repræsentantskabsmedlemmer:** JSK, HTH •

Kontaktperson i DOFs hovedbestyrelse: Kirsten Marie Haugstrup •

Ekskursioner: SPR m.fl. • **Lokalrapport (FUGLE og DYR i Nordjylland):** Frits Rost 26854011 •

Fugleregistrering: OL • **Friluftsrådet:** JSK •

Fugleværnsfonden: Eyvind Lyngsie Jakobsen •

Se desuden kontaktpersoner i kommunale grønne råd, sidst i bladet

INDHOLD

Information:

Generalforsamling	5
Forårskursus	11
Kommende ture til 10/4. 2011	26-30

Turreferater:

Traneovernatning Vejlerne	18
Turberetning fra Agerø	19
Mågesjov Klitmøller	20
Kanotur på Tange Sø	23

Artikler:

Nyt fra bestyrelsen	3
Nye fugletårne i Skive	6
Nu er Musse derude	8
Paragraf 3 område	10
Fantastisk sejr	12
Jagtoplevelse	13
Mårhund	14
Ynglefuglekursus beretning	21

Nyt fra bestyrelsen

Af Thorkil Brandt

Hermed er årets tredje og sidste nummer af Hjejlen på banen.

I sidste nummer kunne vi redegøre for tre truende sager i vort lokalområde:

Vindmøllerne ved Østerild, saltsagen fra Lille Thorup og sagen om nye elmaster tværs over Nørreådal.

Og der er nyt i alle tre sager.

Vindmøllerne i Thy skal genbehandles i Folketinget, da det viser sig, at beslutningsgrundlaget mht. støjniveau har været vildledende. Men nu vil fremtiden vise, om genbehandlingen bliver andet end en formssag. Et nyt aspekt i sagsbehandlingen kunne jo være de mange nyligt lukkede danske afdelinger af Vestas...

Senere i bladet redegør Anni Ooppelstrup for den nyeste udvikling i saltsagen ved Lille

Thorup. Her skal blot nævnes, at der, desværre dog med forbehold, er rigtig gode nyheder.

Også mht. elmastene over Nørreådal er der godt nyt. Miljøcentrene har nemlig besluttet at anbefale en kabelføring under ådalen. Alt tegner altså til, at vi undgår de fuglefarlige stormaster mellem Viskum og Vejrum. Den endelige afgørelse ventes snarest. Det tegner således også til, at der i løbet af de kommende år vil blive ryddet helt eller delvist op i det stærkt skæmmende virvar af elmast umiddelbart øst for Vejrum, der nu vil blive afløst af en kabelføring.

I første weekend i november holdt vi et udvidet bestyrelsesmøde i Vejlerne. Det var bestyrelsens andet visionsmøde. Det første holdt vi i januar 2009. Ved begge disse lejligheder har Åge V. Jensens fonde sørget for husly til os, idet fondene ejer et fint

Forsiden:

Sjagger fotograferet ved Vium 12/1 2010. Foto: Tonny Ravn Kristiansen

HJEJLEN

gæstehus umiddelbart vest for Bygholmdæmningen og dette velbeliggende stråttækte hus udlånes gæstfrit til sådanne formål. Vi vedtog bl.a. at oprette et Naturpolitisk Udvalg. Udvalget vil i første omgang bestå af lokalafdelingens 4 kommunerepræsentanter (se hvem det er på indersiden af Hjejlen omslag). Vi har

oprettet udvalget for at kunne hjælpe hinanden med at vurdere de mange forskelligartede miljøsager, vi får tilsendt af kommunerne. Desuden vil vi have mere fokus på paragraf-3-områder, som i en del tilfælde ikke behandles efter lovens hensigter – se Henriette Tøttrup Hansens artikel i dette nummer af Hjejlen.

En stor tak

til alle, som i det forgangne år har indbetalt bidrag til Hjejlen og lokalafdelingen. Igen i år har vi valgt at indlægge et girokort i årets sidste nummer, så abonnenter udenfor lokalafdelingens område har mulighed for at bruge det til fornyelse af deres abonnement. Et årsabonnement koster stadig kun 70 kr.

For medlemmer af lokalafdelingen er Hjejlen inkluderet i medlemskontingentet, men vi er også altid meget glade for de frivillige bidrag, vi gennem året modtager fra tilfredse medlemmer. Det er muligt at skrive en besked på girokortet, så det kan bruges til begge formål.

Har du udstyret
i orden
når det gælder?

www.naturbutikken.dk - Hvis dit udstyr skal opdateres

GENERALFORSAMLING I DOF-NORDVESTJYLLAND

Lørdag den 26. februar 2011.

Mødested: Morsø bibliotek, Støberisalen, Nykøbing Mors, kl. 12:00.

Dagsorden iflg. DOFs vedtægter:

Valg af dirigent

1. Beretning om lokalafdelingens virke i 2010
2. Fremlæggelse af revideret årsregnskab til godkendelse
3. Fremlæggelse af budget til godkendelse
4. Valg af bestyrelsesmedlemmer og suppleanter (på valg er: Henriette T. Hansen, Søren Michelsen Krag, Ole Lilleør, Thorkil Brandt)
5. Valg af revisor
6. Valg af medlemmer til DOFs repræsentantskab (kun i ulige år)
7. Forslag fra medlemmerne
8. Eventuelt

Forslag med begrundelse kan sendes skriftligt til formanden pr. mail eller post, senest 3 uger før generalforsamlingens afholdelse. Den samlede dagsorden med evt. indkomne forslag offentliggøres på lokalafdelingens hjemmeside (www.dof-nordvestjylland.dk) senest 2 uger før generalforsamlingen.

Lokalafdelingen er vært ved en beskeden frokost m. øl og vand ved mødets start, samt under mødet kaffe + the med kage.

I forbindelse med generalforsamlingen er der ekskursion til Agerø og Tissingvig.

Mødetid og -sted:

kl. 09:00 på Parkeringspladsen ved Fugleværnsfonden reservat på Agerø.

HJEJLEN

Nye fugletårne i Skive Ådal

Af Henriette Tøttrup Hansen

Opmærksomme fuglekiggere har måske set dem, de to nye fugletårne i Skive Ådal. Sidste år kontaktede Skive kommune DOF Nordvestjylland. De havde nemlig et nyt fugletårn ved Egeris på tegnebrættet og ville gerne have os med på råd. Vi fik så samlet lokale medlemmer af DOF og Danmarks Naturfredningsforening til en besigtigelse på ådalen sammen med kommunen. Ideer og erfaringer blev udvekslet og kommunen var meget lydhør. Det gjaldt således, da vi gjorde gældende, at der måske var større behov for et tårn ved Sdr. Boulevard, hvor der næsten altid står åbent vand og derfor er flest fugle. Resultatet af anstrengelserne kunne så ses

Foto: Henriette Tøttrup Hansen

her i foråret. Da var Skive Ådal blevet hjemsted for ikke bare et men to fugletårne. Tårnet ved Egeris kan man komme til fra P-pladsen ved Heringvej. Når man har krydset åen, går der en lille sti til venstre og den fører ned til tårnet. Det er ikke meningen, at tårnet skal blive ved med at stå så åbent, som det gør nu. Med tiden skal der gro bevoksning op omkring det.

Det andet tårn kommer man til, hvis man fra Sdr. Boulevard går ind ad Liselund og ned i ådalen; så kommer man efter kort tid en handicapvenlig platform på højre hånd. Der er også blevet fremstillet to rigtig fine fugleplancher, den ene viser fugle fra sommerhalvåret, den anden viser fugle fra vinterhalvåret. De meget smukke plancher er tegnet af fugletegneren Peter Hedegaard Kristensen.

Skive kommune var endvidere interesseret i at få lavet en tilhørende fuglefolder med en mere detaljeret beskrivelse af fuglene. DOF fik helt frie hænder til at udarbejde teksten og Skive kommune designede folderen. Den meget stilfulde folder kan fås på biblioteket

og ligger selvfølgelig også i fugletårnene. Skive Ådal er et dejligt grønt fristed i nærheden af byen. Det skønne område kan bl.a. nydes fra de mange gode stier. Forår og sommer høres mange forskellige sangere og flere nattergale kan høres fra først i maj til Skt. Hans. Gøgen kukker livligt og der er liv og glade dage i hættemågekolonien ved Sdr. Boulevard. Efterår og vinter raster der knopsvaner og gulnæbbede sangsvaner. Ofte kan man se fuglene på tæt hold og se deres kendetegn. Vi er rigtig glade for det gode samarbejde med Skive kommune, og er stolte af resultatet, som vi håber, at rigtig mange mennesker vil få glæde af.

HJEJLEN

Nu er Musse derude!

Af Susanne Primdahl

Musse? - ja, sådan kan en fast gæst på foderbrættet gå hen og få et kælenavn. Henning er ikke i tvivl om, hvad det betyder, når beskeden bliver råbt gennem huset. Så gælder det om at få fat i kameraet og forsøge at få nogle gode billeder af denne Musse.

Men hvem er Musse så? Den kvikke læser har nok allerede gættet, at det må være en musvåge med det kælenavn. Men det er jo ikke helt almindeligt, at musvåger besøger foderbrættet, så det kræver nok en forklaring.

Om sommeren ser og hører vi musvågerne ude over markerne, som støder op til vores have, og om vinteren er det ikke unormalt, at der kommer en musvåge ind i haven og sætter sig i et stort fyrretræ, der står lige ved siden af et af havens foderbrætter. Der sidder den så og kigger sultent ned på småfuglene, der har travlt med at spise. Det kan da godt være, den har været heldig at snappe en mus der, men vi har aldrig set det.

Alle husker nok stadig sidste vinter, hvor kulden og snedækket rigtig bed sig fast og gjorde livet svært for mange fugle. Også musvågerne havde det svært, for det er umuligt at fange mus, når de lever et beskyttet liv under en tyk dyne af sne. To musvåger opholdt sig jævnligt i vores have og fløj flere gange dagligt skrigende forbi.

Med bevidstheden om, at deres spisekammer var lukket af sneen, lød det virkelig, som om de klagende skreg på mad. Noget måtte gøres!

Valget faldt hurtigt på kyllingefilet, som blev surret fast på den gren i fyrretræet, der oftest blev brugt af musvågerne, men de fangede ikke fidusen lige med det første. Det gjorde derimod de kloge krager, som hurtigt blev faste gæster. Så prøvede vi i stedet at binde kyllingekødet fast på taget af foderbrættet lige ved siden af. Af en eller andet mærkelig grund fandt kragerne ikke ud af at spise der – måske fordi det var for svært for dem at bevare fodfæstet på det skrå tag.

Her må jeg lige gøre opmærksom på, at kragerne ikke led nogen nød. De spiste bare af de andre lækkerier på havens forskellige foderpladser.

Vi holdt spændt øje med arrangementet dag efter dag. Heldigvis betød frostgraderne, at kødet godt kunne blive hængende i nogle dage, før det måtte skiftes ud med noget friskt. Efterhånden begyndte musvågerne at interessere sig for menuen, men de var lynhurtigt væk, så snart de registrerede den mindste bevægelse bag vores vinduer. Fra vores første forsøg på fyrregrenen tog det nok 3-4 uger, før Musse blev en trofast daglig gæst.

Vi kunne kende de to musvåger fra hinanden, fordi den ene var mørk og den anden lys, så vi kunne konstatere, at det mest var den ene, der tog for sig af

Fortsættes>

Foto: HC

Konservatoren i Aalestrup

- Trofæmontering
- Udstopning af fugle og pattedyr
- Restaurering af præparater
- Udlejning og salg
- Garvning af skind

JANE OG VAGN REITZ

- aut. zoologisk konservator fa.

Nørrehedevej 33 • 9620 Aalestrup • Telefon og fax 98 64 18 91

HJEJLEN

retten på taget. Den lyse så vi kun spise nogle få gange. Den faste gæst spiste hver eneste dag knap 200 gram kyllingekød, men så snart sneen var væk fra markerne holdt besøgene op. Måske skulle vi selv overveje at prøve en grillmus med agurkesalat – mus smager åbenbart bedre end kylling. Hvis vinteren i år bliver lige så hård, kunne andre måske have lyst til at forsøge sig med fodring af musvåger, så jeg vil slutte af med nogle få gode råd fra en "erfaren kok". Vi fandt ud af, at hele kyllingelår var lettere at binde fast, fordi skind og ben holdt sammen på kødet, og leddet yderst på underlåret udgjorde en naturlig stopklods, så det ikke kunne glide ud af snoren. Jeg nærlæste varedeklarationer og opdagede, at de fleste kyllingefileter indeholdt salt, og normalt får en musvåge jo ikke salt på sin mad. Også her udmærkede de hele kyllingelår sig, fordi de var helt naturlige uden tilsætningsstoffer af nogen art. Endelig gjorde vi meget ud af at binde kødet fast, så der ikke var nogen løse løkker, som musvågerne kunne være uheldige at komme til at hænge fast i. Og så skal underlaget (i vores tilfælde taget på foderbrættet) være lavet af træ, så musvågen har mulighed for at holde fast. Vi fik mange fine oplevelser med Musse. Alene det at få så stor en fugl på tæt hold er en oplevelse, og når den tog vingerne til hjælp for at holde balancen, var det et fantastisk flot syn. Jeg vil ønske andre musvågekokke rigtig god fornøjelse!

Kender du et paragraf 3 område?

Af Henriette Tøttrup Hansen

Så tænker mange mennesker måske, hvad er det nu lige det er for noget...

Udtrykket dækker over **søer, moser, ferske enge, strandenge, heder, overdrev og vandløb**. Ifølge naturbeskyttelsesloven fra 1972, har vi en forpligtelse til at beskytte sådanne områder. Og det betyder, at der ikke må ske nogen form for ændringer, som forringer dem. Således må man ikke dræne en mose, opfylde en sø eller tilplante et engområde.

§ 3 områderne dækker 9,5 % af Danmarks areal og er ofte nogle af de vigtigste og mest sårbare naturområder, vi har. Mange sjældne dyr og planter er knyttet til § 3 områderne.

Det er derfor vigtigt, at vi hjælper hinanden med at holde øje med disse områder.

På www.arealinfo.dk kan man se detaljerede kort over Danmark og man kan se, hvor de forskellige naturtyper findes og hvor de beskyttede områder er.

Og på www.blst.dk/NATUREN kan man finde meget mere information om især naturbeskyttelse. De nævnte hjemmesider er vigtige hjælpemidler for DOF i foreningens arbejde med naturbeskyttelse, og det kan varmt anbefales vore læsere at stifte bekendtskab med disse hjemmesider.

I DOF Nordvestjylland har vi ønsket at styrke vores indsats vedrørende naturpolitik. Derfor har vi nu oprettet et naturpolitisk udvalg, som foreløbig består af de fire kommunekontaktpersoner i lokalafdelingen.

2010/3

Det er Thorkil Brandt fra Viborg kommune, Henriette Tøttrup Hansen fra Skive kommune, Jens Jørgen Pedersen fra Morsø kommune og endelig Jan S. Kristensen fra Thisted kommune. Vi vil i udvalget bl.a. udveksle erfaringer og hjælpe hinanden med at vurdere de mange miljø- og

fredningsager, vi alle får tilsendt fra vore kommuner.

Vi er særligt opmærksomme på ændringer, som kan påvirke følsomme naturområder, herunder § 3 områderne.

DOF Nordvestjylland gentager succesen i 2011:

Forårskursus:

Lær fuglesangen at kende

Få sat navn på fuglestemmerne. Veksle mellem kursusaftener og fugleture gennemgår vi fuglesang og kendetegn for havens, skovens og mosens småfugle. Vi starter i marts, hvor et overskueligt antal arter synger, og tager fat på flere, som foråret skrider frem. Vi slutter i maj med et kor af nattergale i mosen! Kurset henvender sig til begyndere.

Kurset starter 15. marts og slutter 17. maj, og inkluderer otte mødeaftener (tirsdage) og fire fugleture. Kurset arrangeres af DOF Nordvestjylland og afholdes på **Søndermølle ved Viborg**.

Kursusprisen er 575 kr.

Tilmelding sker til undertegnede.

Ole Lilleør

Baldersvej 19

8800 Viborg

Tlf. 20 78 95 87

lilleor@gmail.com

Fantastisk sejr for Limfjorden

Af Anni Ooppelstrup

Efter tre års omfattende miljøsagsbehandling og høringsvar fra flere grønne organisationer, heriblandt DOF, Danmarks Naturfredningsforening og Fritidsfiskerne, har det statsejede energiselskab Energinet.dk afblæst sine planer om at udvide med flere gaslagre. Naturen og miljøet i Limfjorden har ikke alene vundet en vigtig sag, men har tillige undgået en miljøkatastrofe af format. Udsigterne til at få skyllet tonsvis af tungmetaller og koncentreret saltvand ud i Limfjorden med uoprettelige skader på vandmiljø og dyreliv til følge har samlet borgergrupper og miljøorganisationer ved arbejdsbordet. I dag er det lettelse og glæde, der breder sig blandt natur- og miljøforkæmperne i Skive, Viborg og Vesthimmerland, for Energinet.dk.s beslutning må indtil videre betegnes som en lykkelig udgang på en truende katastrofe.

MEN:

Energinet.dk ønsker fortsat at udlede spildevand i Limfjorden, når de eksisterende syv gaskamrene skal genudskylles for at øge kapaciteten. Den nu noget mindre mængde processpildevand ved genudskylningerne alene, bør være nemmere at håndtere, så DOF vil foreslå Energinet.dk at genoverveje, hvad der skal ske med spildevandet. Energinet.dk bør genbruge spildevandet, deponere det, eller som mindstekrav rense

det for tungmetaller med den Bedst Anvendelig Teknik før en eventuel udledning i fjorden.

Statens virksomheder bør være et godt forbillede!

Vi er i DOF fuldstændig klar over og har forståelse for, at Energinet.dk har et behov for at udskylle hulrummene, men en statslig virksomhed bør underlægges samme vilkår som private virksomheder og landbrug, der jo ikke kan opnå tilladelse til at udlede giftigt spildevand i Limfjorden.

Miljøcenter Aarhus har besluttet at fortsætte sagsbehandlingen ud fra de nye forudsætninger – men uden at iværksætte en ny VVM- redegørelse og høringsfase.

Men den beslutning er DOF bestemt ikke tryk ved. Energinet.dk hævder ganske vist, at der nu kun vil blive tale om en femtedel af den oprindeligt beregnede spildevandsmængde. Men det er ikke klart, hvor det tal kommer fra. Skal hver af de 7 kaverner udskylles 1 eller 3 gange, og hvilke scenarier taler vi om? Med hvilken hastighed vil man udskylle? Skullehastigheden vil være af meget stor betydning for vandmiljøet. Derfor ønsker DOF mere klarhed over, hvilken driftstilstand der vil blive tale om i henhold til de nye planer.

Idet energinet.dk reelt ansøger om et nyt projekt, mener vi i DOF Nordvestjylland, at det absolut må være det sikreste for vandmiljøet i Lovns Bredning med en ny VVM - redegørelse og en ny høringsperiode.

2010/3

Søndag den 26. september 2010.**En jagtoplevelse ved Viskum***Af Thorkil Brandt*

Denne seneformiddag stod Tonny Ravn Kristiansen og jeg som så mange gange før og observerede fuglelivet ved Viskum Kirke. Næsten hele vandspejlet på den østlige sø var dækket af svømmefugle: 515 Pibeænder, 475 Krikænder, 150 Gråænder foruden lidt Spidsænder, Skeænder, Troldænder og 65 Blishøns. Ved vestsøen gik en pæn flok Grågæs. Selv om tusemørket efterhånden sænkede sig, blev vi alligevel stående og nød den fredfulde aftenstemning. Vi lagde så mærke til, at der kom en del jægere gående ned over det tilgroede areal syd for Nørreåen. Det gjorde os nysgerrige, og vi valgte at blive stående for at iagttage den videre udvikling. Jægerne fordelte sig og gik i skjul så tæt på østsøen, som man nu kan komme fra sydsiden af ådalen.

Og så tog begivenhederne ellers fart. En særegen jagt blev nu indledt ved, at der blev affyret skræmmeskud, der lettede de mere end 1200 svømmænder. Ænderne var herefter under langvarig og heftig beskydning af de godt 10 jægere.

Der blev frem til klokken 20 løsnet over 100 skud mod de forvildede fugle, hvoraf mange blev ved med at flyve frem og tilbage over ådalen. Der blev også løsnet skud efter 1 Skarv (som er fredet) og en flok Grågæs, der ankom vest fra omkring 19:40, altså et godt

stykke tid efter solnedgang, hvor gåsejagt i sin lovlige udgave slutter...

En stor flok Grågæs blev hele tiden liggende på vestsøen (det er ikke for ingen ting, at gæs har ry for at være kloge fugle!).

Ligeledes blev 63 Knopsvaner hele tiden liggende på østsøen, endnu tættere på de særegne jagtlige udfoldelser. Men samtlige svømmænder blev fordrevet i vild panik. Vi så kun en and (Krikand), der faldt, men der er dog sikkert faldet flere. Endnu flere er sikkert blevet anskudt, idet der gentagne gange blev skudt efter fugle langt udenfor rimeligt skudhold. Vi kunne altså konstatere, at skydeiveren var endog særdeles stor. En god jæger vil ellers nok holde på, at man højst bør bruge 1-2 skud pr. falden and... Det synspunkt blev i hvert fald gjort gældende af min mediagttager Tonny, der selv er jæger.

Lad mig til slut gøre det helt klart, at jeg med denne historie på ingen måde har til hensigt at skabe debat og splid mellem fuglefolk og jægere. Men en jagtform, som den, der er beskrevet herover, tager vi klart afstand fra. Og det samme gør heldigvis en lang række jægere her fra egnen, som har hørt vores beretning.

HJEJLEN

Mårhund i Jylland

Af Erik Høst-Madsen

Historien har vist, hvor ofte det er gået helt galt, når pattedyr, krybdyr, fugle og andet flyttes fra en lokalitet (verdensdel) til en anden. Kaniner, gråspurve og dromedarer til Australien. Rovdyr som hermelin og ræv til New Zealand. Og her i de senere år, hvor der er lukket asiatiske slanger som tigerpyton og netpyton ud i USA, hvor de specielt har de fået fodfæste i Everglades nationalparken i Florida. Alle nævnte dyrearter har kunnet tilpasse sig og formere sig og har for fleres vedkommende fuldstændig ødelagt naturlige fødekæder og udkonkurreret potentielle fjender. Her i landet har vi i årtier set undslupne og udsatte mink, der har tilpasset sig danske biotoper. Fra at blive fodret dagligt, har mange af disse undslupne dyr fået et solidt fodfæste i den danske natur. Bestanden er, specielt i Jylland, øget stødt.

Vi har i en årrække "ventet" på en indvandring af mårhund sydfra. Optællinger af skudte og trafikdræbte dyr i det tidligere DDR og i Schleswig-Holstein har vist, at de var på vej hertil. Og det på trods af store anstrengelser fra de tyske myndigheder og jægere. For få år siden kom så de første meldinger om mårhund nord for den dansk-tyske grænse.

Men nogle danske pelsfarmere har sideløbende med opdræt af mink i årtier også haft opdræt af mårhund. For over 30 år siden, så jeg en mårhund til salg i en eksotisk dyrehandel i Århus.

En sandsynligvis sand historie, der dog

vanskeligt kan verificeres, går på, at en pelsfarm i det vestjyske med bl.a. mårhund for nogle år siden blev ramt af en storm, der resulterede i et større udslip af dyr. Og dette kunne være forklaringen på, at de tilsyneladende tætteste danske bestande af mårhund findes i området mellem Stauning og Harboøre tange. Specielt i dette område er der observeret mange levende og trafikdræbt mårhunde.

Også i Østjylland og på Djursland er der en betydelig bestandstæthed af mårhund. Her er der bl.a. flere steder set eller skudt store unger på 2-3 kg.

Jeg har i de seneste 1½ år prøvet at kortlægge udbredelsen af mårhund i Jylland. Og jo mere jeg er gået ind i emnet des mere har pressen skrevet om det. I mange af artiklerne er mit telefonnummer blevet nævnt. Og jeg får stadig flere henvendelser. Jeg har besøgt mange af de mennesker, som har ringet. Har fået mere indsigt og er kommet hjem med mange nye ubesvarede spørgsmål. Jeg har set spor og har hørt mange historier om forsvundne høns og katte. Har lært at sortere i de mange historier. Blandt andet belært af erfaringerne fra Sverige og Tyskland, hvor man regner med, at 40-50 pct. af de indberetninger, der kommer, er fejlagtige.

Min fugleven Finn Andersen og jeg var i september på Harboøre Tange for at se på fugle og spor efter mårhund. Slående er det, at der ikke er samme artsrigdom og fuglemængde her som på Agger Tange. På vej hjem kørte vi gennem Hagebro på vej mod Karup. I en lavning løb pludselig en mårhund over vejen. Det var lidt af en

2010/3

Erik Høst-Madsens kort over mårhundens udbredelse i Jylland.

HJEJLEN

oplevelse. Dens gang var ikke som en ræv, men nærmest lidt trillende som en kat.

Skov og Naturstyrelsen registrerer tilsyneladende "kun" skudte, trafikdræbte og fotodokumenterede dyr. Derfor har de sandsynligvis ikke så mange observationer, som jeg har. Muligvis kan enkelte af de observationer, som jeg har på mit udbredelseskort være forkerte. Men jeg vil hellere være på forkant med udviklingen, for ulven er her virkelig! Det vil efter min vurdering være forkert i den nuværende situation at nedtone problemets omfang ved at være overdrevent kritisk overfor observationer, som for langt de flestes vedkommende er helt pålidelige. For vi får virkelig noget at slås med, hvis ikke der bliver gjort noget meget snart.

I begyndelsen af september i år kom så den længe ventede indsatsplan mod mårhund. Den er i det store og hele rigtig god. Men er dog på visse områder mangelfuld. Indsatsen mod mårhund er ikke kun et anliggende for jægere. Her er virkelig noget vi skal hjælpe hinanden med. Vi fuglefolk bør sende alle mistænkelige observationer videre.

Mårhunden er lidt mindre end en grævling. Som tidligere nævnt har den en speciel gangart. Den er ikke kun nataktiv, men er specielt i sommermånederne også dagaktiv. Den er kolossalt tilpasningsdygtig hvad angår fødevalg og opholdssted. I forårmånederne er det specielt padder og jordrugende fugle der er på menuen. Men også plantekost og ådsler indgår i føden. I løbet af sommeren æder den alt, hvad der dukker op. Om efteråret tager den

majskolber og andet fedtholdigt for at ruste sig til vinteren.

Den er ikke kræsen mht. opholdssted. En rævegrav er fint. Men også store halmstakke, oplagte både, skydepramme, der ligger vendt rundt, store trædynger, der ligger hen til flisning og forladte bygninger.

Mårhunde parrer sig om foråret og nedkommer med store kuld. Normalt 8-12 unger, men 16 unger er blevet set, dog ikke her i landet. En historie fra Finland fortæller om et trafikdræbt dyr, der indeholdt 18 fostre!

For første gang er der i år overkørt og skudt unger af mårhund.

Jeg har fået et par meldinger, der fortæller om slagsmål mellem hund og mårhund, hvor det er mårhunden der har trukket det længste strå. Der er kommet meldinger om, at den er set i byområder, f.eks. i køkkenhaver.

Det er ofte beskrevet, at mårhunden kan være bærer af trikiner og den meget farlige rævebændelorm. Dette er dog heldigvis endnu ikke konstateret her i landet.

Ser og hører i om mårhund, ja så vil jeg gerne høre om det, så jeg kan tilføje nye brikker til mit udbredelseskort af mårhunden.

Ring til mig på nummer **26 85 16 74** eller skriv til mig på min emailadresse **ehm@energimail.dk**.

Og giv også Skov- og Naturstyrelsen besked. Kontakt den lokale vildtkonsulent. Skov- og Naturstyrelsen sender skudte og trafikdræbte dyr videre til Veterinærafdelingen i Århus. Derfra sendes resultaterne og dyrene videre til DMU på

Foto : Thorkil Brandt

Fodaftryk af mårhund. Bemærk, at mårhundens to forreste trædepuder er delvist sammenvokset.

Kalø. Her vil man så på et tidspunkt lave genetiske undersøgelser. Forhåbentlig får vi derigennem klarlagt, hvad der skyldes undslupne dyr i Øst- og Vestjylland og hvad der skyldes indvandringen syd fra.

I mit arbejde med mårhund er det gået op for mig, hvor lidt vi ved om dens biologi. Jeg får hele tiden nye løse ender, der skal stykkes sammen. Blandt andet vil ny viden kaste lys over, hvilke fælder, der med held kan benyttes til mårhund. De rævefælder, vi bruger her i landet, dur således ikke til fangst af mårhund.

PS.

Vi var den 9. juli i år på aftentur i Finderup øvelsesterræn. Fin tur med mange fugle. Finn Andersen, der er ret god til spor, opdagede lige ved et kampvognsspor spor af mårhund. Helt sikkert. Vi havde tidligere set spor af både ræv og grævling. Fortroppen så sågar en ræv tæt på. Jeg ringede nogle dage senere til jagtofficeren ved Dragonregimentet. Jo, det var rigtigt nok. Her havde de haft mårhund, i hvert fald siden sidste år. Skræmmende, for mårhund der bliver på en lokalitet har med stor sandsynlighed dannet par.

Turreferater

Traneovernatning i Vejlerne, den 16. oktober 2010

Af Søren Michelsen Krag

Denne fugletur var måske lidt atypisk. Ingen lange artslister, ingen sjældne fugle, men Traner og tusinder af Kortnæbbede Gæs fyldte alligevel aftenen ud. Med klart og koldt vejr, og relativt læ for nordøstenvinden, kunne gæs og Traner høres tværs over

engen, mens vi nød aften og solnedgang. Egentlig var turen bygget over det engelske koncept "aren't birds brilliant". Tag et sted hen du kender, og giv ikke-fuglekiggere nogle gode oplevelser med at kigge på fugle. Den første lørdag i efterårsferien lokkede vi med Tranernes indflyvning til Bygholmengen folk ud til Kraptårnet i Vejlerne.

Og folk kom der, måske takket være annoncering i det lokale dagblad. Men DOF-medlemmer fra Silkeborg og Bramming var også kørt efter Tranerne. På et tidspunkt talte jeg 33 mennesker i Kraptårnet. Så kunne vi vist heller ikke være flere og enkelte fortrak til diget udenfor.

Tranerne kom. De var der faktisk fra starten, men druknede lidt i en adult Vandrefalk, der åd sit bytte på engen, 2 Blå Kærhøge og et par tusind Kortnæbbede Gæs på den sydlige del af Bygholmengen. Tranerne kom snigende i små grupper på op til 24, ofte uden at vi opdagede Dem under indflyvningen. Men aftenens egentlige

Foto: Søren Michelsen Krag

stjerner var faktisk de Kortnæbbede Gæs. De fløj konstant frem og tilbage mellem Bygholmengen og Torup Fjordholme i flokke på 500 til 1500. Til sidst kom over 3000 kortnæbbede flyvende forbi Kraptårnet, idet de fyldte aftenhimmelen med "wink-wink". Da stod der 70 Traner på engen, langt fra de 200, der var set et par aftener forinden. Vi kunne høre flere Traner mod nord, der formentlig stod og ventede på at flyve ind til overnatning. Aftenen genlød af deres "GRuiik". Men de fleste deltagere valgte på dette tidspunkt at overhøre Traner og lytte til kolde tæer og røde næser for at tage hjem. For solen var gået ned og det var koldt. Min datter Olga derimod, samlede stormkøkkenet og ventede derefter tålmodigt på varm suppe. Efter suppen, og i den sidste aftenrødme, kom de sidste 120+ Traner ind til overnatning i selskab med 200 Kortnæbbede Gæs. Aftenens sidste show for en eksklusiv skare.

Tak til alle deltagere for en hyggelig aften.

Turreferater

Turberetning fra Agerø den 3. oktober 2010

Af Eyvind Lyngsie Jakobsen

Det blev en tur for de barske. Regnen stod ned i torve over hele Mors da turen begyndte kl. 8.00. Så det har utvivlsomt holdt nogle hjemme under dynen. Men vinden kom fra den rigtige retning, når planen var at komme ud på Holmene og Stenklipperne. Østlige vinde havde blæst så meget vand væk fra øernes nærmeste omgivelser, at det var muligt at gennemføre turen efter planen. Af de 6 deltagere måtte 2 dog nøjes med Holmene på grund af manglende højskaftede støvler. Straks ved ankomsten til observationsskullet på Agerø lettede ca. 1300

skarver fra Stenklipperne. På selve Holmene var der ikke mange fugle, dog var der flere højarktiske almindelige ryler, som ikke kendte til frygt for mennesker. Så dem havde vi på få meters afstand ivrigt fødesøgende eller siddende i positur på små forhøjninger. Se fotoet taget på en afstand af 2-3 m.

I øvrigt så vi følgende: Dobbeltbekkasin 1, Strandhjejle ca. 30, Lille Kobberneppe 9, Almindelig Ryle ca. 500, Grågås ca. 200, Strandskade 1, Stor Regnspove 5, Lysbuget Knortegås 3, Vandrefalk 1, Hvid Vipstjert 10, Engpiber flere. Krikand 75, Pibeand 30, Gråand 25, Gravand 3 og Toppet Skallesluger 75.

Foto: HC

Turreferater

Mågesjov i Klitmøller den

22 oktober 2010

Af Lars Mogensen

Mågesjov og meget andet sjov blev det til denne blæsende formiddag ved Klitmøller. Turen var tilrettelagt for børnefamilier, som ikke lige kunne finde på andet at lave i efterårsferien. Men mange havde øjensynlig andre planer end at få viden om måger og på den måde få lidt mågesjov med hjem. Indrømmet, det var meget blæsende og natten i forvejen blev der målt vindstød af orkanstyrke, netop ved Klitmøller. Hensigten med turen var at komme tæt på mågerne gennem fodring med affaldsfisk. Iagttage mågernes kendetegn, størrelse, fjerdragt og meget mere. Det lykkedes da

også til fulde, for ret hurtigt fik de øje på det fiskeaffald, vi smed ud til dem. De allerførste var ret sultne og slugte hele rødspætter foran næsen på os.

Dog var de lidt mere reserverede end vi havde håbet, men det var muligt uden kikkert at finde frem til art og alderskendetegn på de halvt hundrede måger, som dukkede op for at komme til fadet. Her var svartbage, sølvmåger og stormmåger.

Bagefter gav vi os tid til at sidde i læ for vinden for at kikke på havtræk ude på havet, alt imens børnene legede sammen nede på stranden.

Fuglemæssigt var det lidt tomt, men det blev da til nogle rødstrubede lommer, rider, suler, alke, lomvier og sortænder ude på det oprørte hav.

Foto: Lars Mogensen

Så er vi klar til at kaste den første fisk. Mågerne var der lynhurtigt.

Ynglefuglekursus på Agger Tange i maj 2010

Af Lars Mogensen

De fleste kender Agger Tange og har sikkert også besøgt lokaliteten for at se på fugle. Ofte er her rigtig mange fugle og i så stort et område er det vanskeligt at få et overblik over antal arter og ikke mindst antallet af individer.

Jeg husker mit første besøg på Agger Tange engang i midten af 1980-erne. Jeg ville lave min egen totaloptælling af rastende fugle på tangen, og det i august måned. Men hvor skulle jeg begynde og slutte? Dengang havde jeg kun en begrænset erfaring med at lave såkaldte totaltællinger af rastende fugle i så stort et område. Jeg gik i gang, arbejdede hårdt på sagen og fik i løbet af dagen plottet fuglene ind på et kort med antal og placering, så det bagefter var overskueligt at se på. Se, så fik jeg et overblik over fuglenes placering på lokaliteten. I hvert fald efter min bedste overbevisning!

Her mange år efter dette første forsøg på kortlægning af rastende fugle, opstod der mulighed for at deltage i et ynglefuglekursus på Agger Tange i maj 2010.

Kurset blev ledet af Henrik Haaning Nielsen og vi blev præsenteret for den såkaldte fjernkortlægningsmetode. Samtidig var der rig lejlighed til at mødes og udveksle erfaringer med andre caretakere m.fl. Fjernkortlægningsmetoden går ud på at registrere og kortlægge ynglefuglene på

afstand fra høje punkter og andre egnede steder med gode oversigtsmuligheder. Det betyder, at man under ingen omstændigheder kommer til at forstyrre de ynglende fugle.

Den første aften blev vi introduceret til Agger Tange gennem et oplæg fra Henrik Haaning. Oplægget omhandlede plejetiltagene og tidligere års optællingsresultater. Herefter blev vi præsenteret for fjernkortlægningsmetoden samt vadefuglenes fænologi og kønsforskelle – forhold som det er vigtigt at have styr på under en fjernkortlægning. Vi overnattede herefter på Agger Tange Feriecenter og tidligt næste morgen – før solopgang, og det er tidligt i maj måned! – drog vi af sted for at omsætte teori til praksis.

Vi koncentrerede os i første omgang om den nordlige lagune og senere fik vi dækket den sydlige lagune.

Under Henriks kyndige vejledning og instruktion begyndte vi fjernkortlægningen af de ynglende fugle på tangen, koncentreret om knarand, spidsand, skeand, atlingand, strandskade, klyde, vibe, stor kobbersneppe, storspove, hættemåge, stormmåge og havterne.

Der blev virkelig arbejdet koncentreret. Vi skulle jo koordinere det hele mellem os, så der ikke opstod forviklinger i selve optællingen. Men Henrik var en tålmodig vejleder og vi andre var tålmodige deltagere. Og det var vigtigt i en situation, hvor vi jo alle skulle følge med i at tælle f. eks klyder på ynglepladsen. De ligger tæt

Turreferater

Foto: Lars Mogensen

Koncentration under arbejdet med fjernkortlægningsmetoden.

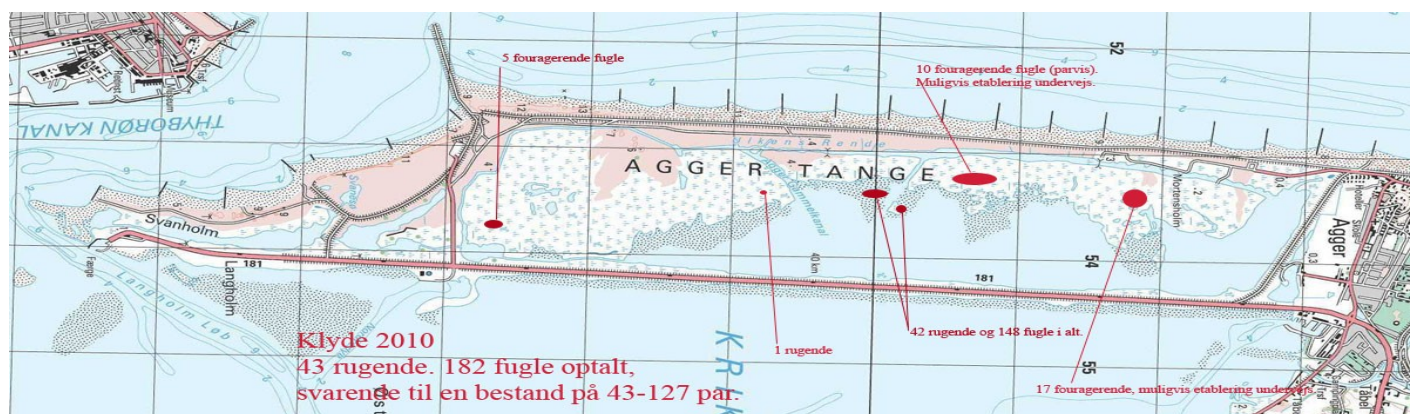
og der skal så vidt muligt findes par, som ruger. Og det kan faktisk være meget vanskeligt at se, om en fugl blot hviler sig, eller om det vitterlig drejer sig om et rugende individ. Det fik vi mange sjove oplevelser ud af. Ind imellem opstod der således lidt panik mellem os: hvor er vi nu henne i optællingsforløbet, hvilken klyde er det vi taler om osv.

Men samtidig med, at det var en introduktion til fjernkortlægningsmetoden,

fik vi lavet en udmærket optælling af de ynglefugle, som var på tangen. Vi fandt således frem til 43 rugende klyder og i alt fik vi optalt 182 klyder.

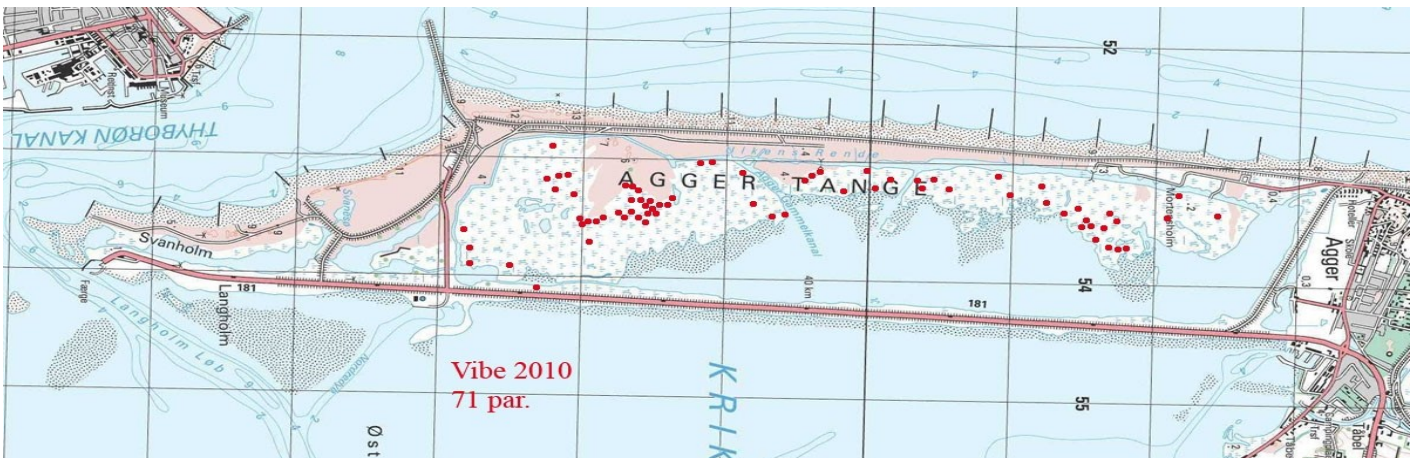
Alt i alt gav kurset på Agger Tange os nogle rigtig gode redskaber, som vi helt sikkert vil kunne gøre god brug af i vores lokale fugleområder.

Så hvis muligheden igen opstår for at deltage i et sådant kursus, kan det kun anbefales at man springer på og er med.

Resultatet af vores optælling af rastende og ynglende klyder på Agger Tange maj 2010

Turreferater

Resultatet af vores optælling af ynglende viber på Agger Tange maj 2010.

Kanotur på Tange Sø, den 15. august 2010

Af Karsten Hansen

16 personer i 7 kanoer lagde ud fra kanopladsen i Kongensbro for at tage turen på 13 km gennem Tange Sø. Det var med en vis spænding jeg havde set frem til turen, for hvordan ville vejret blive, og hvordan ville deltagerne være i stand til at klare kanoerne? Men al tvivl blev gjort til skamme – det var en flok seje kanoroere, der med stor entusiasme tog turen gennem søen for at se på fugle, planter, fisk, insekter og andet, som vi fandt undervejs. Vejret viste sig fra den flotteste side med masser af sol, og vinden havde vi læ for, undtagen til allersidst på turen, hvor vi fik stik modvind. Men det viste sig ikke at være noget problem for nogen af holdene.

Tange Sø ligner først en å men bliver efter nogle kilometre gradvist bredere og bredere for at blive til sø. Først gennem engarealer, dernæst følger den Borre og Ormstrup Skov og efter Ans Bro Gudenåcentralens Plantage

på højre side. På venstre side ligger mindre ejendomme, parceller med enfamiliehuse, lidt skov, landevej og landbrugsjord.

Søen overskues ikke særligt godt fra landsiden, og en tur til søs giver derfor gode muligheder for at se på fuglelivet. Gennem de senere år er kanotrafikken øget gennem søen, idet der er sket en omlægning af kanotilladelse fra den øvre del af Gudenåen til den nedre del for at mindske belastningen af åen. Den øgede sejlads har fuglene til en vis grad vænnet sig til, så vi kunne komme tæt på ænder, svaner og deres afkom.

Allerede før start slog en isfugl et sving ud over åen, og kort efter fløj en dobbeltbekkasin hen over os. Efter et par km's roning spottede vi en fiskeørn, der sad og lyste op i en trækrone. Den lettede, da vi kom nærmere og længere fremme, hvor åen begyndte at blive til sø, kunne vi følge den

Turreferater

på jagt over og i vandet! Endnu en isfugl blev set af nogle af deltagerne, vi så lille lappedykker med unge, et par mudderklirer fløj op fra bredden undervejs. Fra Ormstrup Skov fløj en huldue ud mod os og i alt 3 musvåger viste sig på himlen. En grønspætte lod sig høre, og en flok på 50 grågæs fløj over os. Var det mon Tange Søes lille bestand af grågæs, der var gået i luften? Vi kiggede på gråænder, knopsvaner, toppede lappedykkere og deres afkom, 2 troldænder med små ællinger krydsede også vores rute.

En af deltagerne havde et solidt kendskab til plantelivet i Tange Sø, så planter blev samlet ind og studeret undervejs. I vores

frokosthvil, der blev holdt på en idyllisk plet i Gudenåcentralens Plantage blev planterne – både almindelige og mere sjældne – gennemgået, og vi var flere, der lærte at skelne mellem nøkkeroser og åkander, og hvorfor de hedder sådan.

Vi kom alle i god behold frem til Tange Roklub, som var turens endepunkt. Her sluttede vi af med den sidste tår kaffe, mens vi fik underholdning af nogle af roklubbens medlemmer, der afviklede kæntrings- og entringsøvelser i kajak og robåd. Herefter blev vores biler hentet ved fælles hjælp ved startstedet i Kongensbro.

Foto: Karsten Hansen

Klik dig direkte ind på din konto

I Netbank får du nemt og bekvemt overblik over dine konti. Du kan fx se din saldo, overføre penge mellem dine egne og andres konti og betale regninger – alt sammen fra 6 morgen til 2 nat. Indtast nogle få oplysninger fra indbetalingskortet, og din regning bliver betalt. Gå ind på vores hjemmeside, eller kom ind til os og hør mere.

Viborg Afdeling
Sct. Mathias Gade 68
89 26 26 26
nordea.dk

Fiskeri

Outdoor

*Gode oplevelser
fortjener godt udstyr!*

PH Grej / PH-Outdoor.dk, Nørremøllevej 109, 8800 Viborg
Tlf. 86 62 21 13 - www.ph-outdoor.dk

Kommende ture og møder

Morgenfugletur til Hald Sø den 19. december 2010

Mødested: P-pladsen ved laden, Hald Hovedgård kl. 9.00

Turleder: Ole Lilleør (2078 9587)

Årets juletur her midt i travlheden. I vandløbene ved søen er der mulighed for vandstær, isfugl og bjergvipstjert.

På søen er der mulighed for forskellige vandfugle, og i skovene sjagger, vindrossel, silkehale m.fl.

Husk varmt tøj.

Nytårstur til Agger Tange den 2. januar 2011

Mødested: P-pladsen ved kiosken kl. 9.00

Turleder: Per Buchwald (8667 1638)

På den traditionelle nytårstur til Agger Tange er der et varieret udvalg af overvintrende vadefugle, bl.a. sortgrå ryle. Der er ligeledes flere rovfugle at se, bl.a. vandrefalk, blå kærhøg, og fjeldvåge.

Der er mulighed for flere gåsearter, bla. lysbuget knortegås, og der ses dykænder i lagunerne ved Krik Vig og i havet.

Af småfugle er det muligt at se flokke af snespurve, bjergirisker og bjerglærker, og hvis vi er heldige, får vi også mosehornuglen at se.

Husk at det kan være ganske koldt ved Agger Tange i januar!

Der er mulighed for samkørsel fra Viborg, kontakt turleder.

Besøg et foderbræt den 16. januar 2011

Mødested: Bangsvej 15, Stoholm kl. 9.00 - 12.00

Turledere: Susanne Primdahl (2170 6203) og Kirsten Marie Haugstrup

Har du tilmeldt dig den store vinterfugletælling på obsnatur.dk, men har brug for at få lidt bedre styr på artsbestemmelsen af de fugle, du ser på dit foderbræt?

Så har du mulighed for at få hjælp og vejledning denne formiddag. Vi vil stå indendøre og iagttage fuglene på havens foderpladser, artsbestemme dem og snakke om deres opførsel og hvad de spiser. Der vil være rig lejlighed til at stille spørgsmål om fuglene – både dem vi ser på dagen, og dem du har hjemme på dit eget foderbræt.

Foreningen vil byde deltagerne på en kop kaffe og et rundstykke.

Medbring gerne kikkert, så du bedre kan se fuglenes kendetegn.

Kommende ture og møder

To spændende foredrag den 26. januar 2011

Mødested: Søndermølle, Vinkelvej 40, Viborg kl. 19.00

Turleder: Susanne Primdahl (2170 6203)

Til denne mørke vinteraften er det lykkedes at arrangere to forskellige billedforedrag.

Først vil Leif Novrup, som i en årrække har været artscaretaker for fiskeørnen, fortælle om denne spændende fugls levevis og yngleadfærd. Foredraget vil også indeholde billeder, og derudover kan Leif fortælle lidt om, hvad det indebærer at være artscaretaker for en sjælden dansk ynglefugl.

Efter en kaffepause fortsætter Jan S. Kristensen med en turberetning fra Gambia, som han besøgte i marts 2010. Det er beretningen om en tur på egen hånd, hvor en stor del først blev planlagt efter ankomsten til Gambia. Foredraget vil være ledsaget af billeder, som Jan har taget på turen.

Ørnetur til Maribosøerne og Nyord (Møn) i weekenden 12.-13. februar 2011

Mødested: Fugletårnet på Nyord lørdag kl. 10.00

Turledere: Kaj og Gitte Jensen (2328 1942)

Vi mødes ved fugletårnet på Nyord (Møn), hvor turlederne vil være klar lørdag den 12. februar kl. 10.00.

Efter nogle timers ophold her vil vi fortsætte til Stege, hvor vi kigger forbi Sukkerfabrikkens jordbassiner. De er udlagt til rekreativt område, som fuglene har taget til sig sammen med lokalbefolkningen.

Herefter fortsætter vi til Maribo, hvor vi skal overnatte. Afhængig af, hvad tiden og lyset siger, vil vi gøre holdt ved endnu en lokalitet på vejen.

Søndag den 13. februar vil vi udelukkende koncentrere os om fuglelivet ved Maribosøerne, hvor der er gode chancer for at se havørne. Vi har truffet aftale med Lars Munk, som er caretaker for bl.a. Maribosøerne. Han vil hjælpe os med at finde de bedste observationposter og fortælle lidt om lokalitetens fugleliv.

Praktiske oplysninger:

· Vi skal bo på Maribo Vandrerhjem, og turlederne vil være behjælpelige med

Kommende ture og møder

booking. Se på www.danhostel-maribo.dk. Prisen vil være afhængig af, hvor mange der bor sammen.

- Linned + håndklæder medbringes.
- Madpakker til lørdag medbringes.
- Transport i egne biler. Turlederne vil være behjælpelige med at arrangere samkørsel.
- Spisning lørdag aften foregår på et spisested i Maribo med fornuftige priser.
- Morgenmad og madpakker til søndag bestilles på vandrerhjemmet.
- På udturen lørdag er det hurtigst at vælge vejen over Storebælt, hvorimod turen hjem kan foretages med færgen til Langeland. Turlederne vil være behjælpelige med booking.
- Sidste frist for tilmelding er den 17. januar 2011.
- Der vil ikke være betaling før tiden, idet deltagerne selv afregner med vandrerhjemmet. **OBS:** Der kræves et gyldigt vandrerkort. Alternativt kan der på stedet købes en 1-dags gæstebillet.
- Tilmelding til Kaj og Gitte Jensen på e-mail: kajjensen@webspeed.dk. Samme adresse eller tlf. 23281942 kan også benyttes til indhentning af yderligere information. Ved tilmelding bedes du oplyse navn og adresse, og om du ønsker kørelejlighed eller har ledige pladser i bilen, som kan tilbydes andre. Vi beder også om mobilnr., som kan være nyttigt under turen, når flere biler skal følges ad. Endelig bedes du oplyse, om du vil dele værelse med andre, og navnene på de deltagere du evt. har aftalt af bo sammen med.

I TILFÆLDE AF HÅRD VINTER KAN VI BLIVE NØDT TIL AT AFLYSE TUREN.

Rundt om Hjarbæk Fjord den 19. februar 2011

Mødested: P-pladsen ved Kvols Vig kl. 9.30 (se vejledning nedenfor)

Turleder: Thomas Buus Nielsen (8662 8608 / 5114 4186)

Vi tager en rundtur omkring fjorden.

På dette tidspunkt ses især mange Hvinænder, men også andre dykænder. Med lidt held ser vi alle tre skalleslugerarter, og gæs og gulnæbbede svaner kan ses på engene omkring fjorden.

Er der forår på vej, kan vi være heldige at opleve de allerførste forårsbebudere.

Turen forventes at slutte ca. kl. 13.

P-pladsen, hvor vi mødes, ligger på Virksundvej lige syd for Kvols by. Den ligger lidt højt med et flot udsyn udover engene ved Kvols Vig.

Ørnens Dag på Isbjerg og i Vejlerne den 20. februar 2011

Mødested: Se nedenstående

Den landsdækkende Ørnens Dag bliver igen i 2011 afviklet bl.a. i Vejlerne og på Isbjerg ved Nors Sø i Hansted Reservatet.

I Vejlerne, hvor arrangementet også blev afholdt sidste år, glimrede ørnen for tredje år i træk ved sit fravær, men da der på det seneste er observeret ret stationære ørne her, er der al mulig grund til optimisme i år!

Isbjerg ved Nors Sø i Hansted Reservatet bød sidste år på Havørn! Lokaliteten har på det seneste været et af det nordvestlige Jyllands gode steder for ørneobservationer. Da observationspladsen på Isbjerg ikke er skærmet mod elementernes rasen og ved vestlige vinde er et hundekoldt sted, bliver stedet her kun bemanded kl. 10.00 - 12.00.

I Vejlerne vil vi igen i år bemane Bygholmcenteret i hele tidsrummet kl. 10.00 - 14.00. Den store tilstrømning af interesserede har tidligere vist sig svær at håndtere i Bygholmcenteret alene. Derfor prøver vi gennem dagspressen og internettet at få folk dirigeret ud til flere tårne samtidig. Endvidere vil de enkelte turledere stå i telefonisk kontakt med hinanden. Det vil således være muligt at formidle evt. ørneobservationer ud til alle deltagere. Kraptårnet og Arupskjulet vil dog ikke nødvendigvis være bemanded i det fulde tidsrum.

TIDER OG STEDER:

Vejlerne kl. 10.00 - 14.00

Bygholmcenteret på Bygholmdæmningen

Kraptårnet ved Thorup Holme

Arupskjulet nord for Arup Kirke

Turledere:

Flemming Skovgård Larsen, Erling Andersen, Søren Michelsen Krag

Knud Erik Kristensen & Jan S. Kristensen (tlf. 20 47 55 21)

Isbjerg kl. 10.00 - 12.00

ved nordenden af Nors Sø, Hinding

Turleder:

Jens Jørgen Andersen (tlf. 20 22 43 39)

Flere ture og turreferater kan findes på vores hjemmeside

www.dof-nordvestjylland.dk

Fuglesøerne Prespa og Kirkini den 3. marts 2011

Mødested: Søndermølle, Vinkelvej 40, Viborg kl. 19.00

Turleder: Susanne Primdahl (2170 6203)

Prespa og Kirkini i Nordgrækenland er blandt Europas rigeste fuglesøer, og Prespa National Park - på grænsen til Albanien og Makedonien - er berømt for sin flora og fauna. Siden 1991 har DOF, støttet af Aage V. Jensens Fonde, været medlem af The Society for the Protection of Prespa (www.spp.gr), som er et enestående samarbejde mellem 10 NGO'er. Se www.dof.dk/ internationale projekter.

Billedforedrag v. naturvejleder Jørgen Stubgaard, DOF's internationale udvalg.

Fugletur til Brokholm sø og Havbjerg skov den 27. marts 2011

Mødested: P-pladsen ved Brokholm Naturcenter, Vejsmarkvej 15, 7870 Roslev kl. 9.00

Turleder: Henriette Tøttrup Hansen (2460 5089)

Først går vi en tur i Havbjerg Skov øst for Brokholm Sø, for at se hvilke fugle en ca. 10 år gammel skov har at byde på. Det bliver spændende, da vi ikke tidligere har lavet tur her.

Derefter går vi tilbage ned til Brokholm Sø. Ligesom skoven, er søen også kun ca. 10 år gammel, men den huser alligevel mange rastende og ynglende vandfugle. Vi kan forvente mange arter ænder, derfor vil vi snakke om deres individuelle kendetegn. Husk kaffe/te som vi vil nyde undervejs.

Aftentur til Viskum den 6. april 2011

Mødested: P-pladsen ved Viskum Kirke, Østervangsvej 28 A, 8830 Tjele kl. 18.30

Turleder: Thorkil Brandt (8750 8040 / 3025 5304)

I starten af april ligger der sikkert stadig en del svømmeænder på søerne. Rørhøgen er lige ankommet, og Viberne er helt sikkert i gang over engene. Vi holder et vågent øje med området og ser, hvad der sker...

Vi mødes på P-pladsen ved Viskum kirke og går herefter til observationsposten ved sydøsthjørnet af kirkediget. Turen forventes at vare 1-2 timer.

Forårstur i Vejlerne den 10. april 2011

Mødested: Kogleaks-skjulet, Kærupvej, 7741 Frøstrup kl. 7.00

Turleder: Carsten Krog Pedersen (9799 0905 / 2363 6223)

På dette tidspunkt er der masser af liv i Vejlerne.

Gæssene har unger, fuglene synger og der er mulighed for arter som Skestork, Sortterne, Rørdrum og måske også spændende overraskelser.

Turen slutter ca. kl. 10.00.

DOF-Nordvestjyllands kontaktpersoner

i kommunale grønne råd og i forbindelse med natur- og miljøsager:

- Thisted Kommune: Medlem af Det grønne Råd + kontaktperson:**
Jan S. Kristensen, Gyvelvænget 161, 7730 Hanstholm
9796 2456 e-mail: oz1iil@tdcadsl.dk
- Morsø Kommune: Medlem af Det grønne Råd + kontaktperson:**
Jens Jørgen Pedersen, Violvej 3, 7900 Nykøbing M
9772 0420 e-mail: vilspeder@webspeed.dk
- Skive Kommune: Medlem af Det grønne Råd + kontaktperson:**
Henriette T. Hansen, Savværksvej 14, 7870 Roslev
9759 7848 / 2460 5089 e-mail: henriemad@hotmail.com
- Viborg Kommune: Medlem af Det grønne Råd:**
Lars Mogensen, Østervangsvej 7, 8830 Tjele
8665 3614 / 3195 1805 e-mail: nial8830@yahoo.dk
- Kontaktperson:**
Thorkil Brandt, Tindbæk Byvej 30, 8830 Tjele
8750 8040 e-mail: thorkilbrandt@mail.dk

DOF- Nordvestjyllands arrangementsudvalg

- Susanne Primdahl** Bangsvej 15, 7850 Stoholm
9754 2261 / 2170 6203 e-mail: sus_primdahl@hotmail.com
- Gitte & Kaj Jensen** Bjarkesvej 23, 7800 Skive
2328 1942 e-mail: kajjensen@webspeed.dk
- Lars Mogensen** Østervangsvej 7, 8830 Tjele
8665 3614 / 3195 1805 e-mail: nial8830@yahoo.dk
- Søren Michelsen Krag** Hesselbjergvej 29, 7900 Nykøbing M.
9775 1656 / 4029 2983 e-mail: jsmk@thisted.dk

Stof til HJEJLEN:

- Tekster sendes til redaktøren (adresser i kolofonen på side 2).
- Tekster modtages helst i elektronisk format.
- Illustrationer og billeder sendes til redaktøren, og disse modtages i digitalt format eller på papir.

Deadline:

Bladet udsendes normalt 3 gange om året. Deadline for næste nummer er **15. marts 2011.**

ISSN 0903-9694

Returneres ved varig adresseændring

Afsender: HJEJLEN v/Eyvind Lyngsie Jakobsen

Østervænget 27

8800 Viborg

Foto: Søren Michelsen Krag